

**”VAUHDIN HURMAA JA RIEMUA
YHDESSÄ KOKO PERHEEN JA SISARUSTEN KANSSA”**

**Soveltava laskettelu perheen yhteisenä harrastuksena ja sen merkitys
erityistä tukea tarvitsevalle lapsella ja hänen perheelleen**

Outi Makkonen
14435
Lapin yliopisto
Kuntoutuksen approbatur 15ov
Kuntoutuksen arviointiseminaari 4ov
HooHoo-ryhmä
Marjo-Riitta Mattus ja Tiina Notko
kevät 2005 ja syksy 2005

Makkonen Outi. ”Vauhdin hurmaa ja riemua yhdessä koko perheen ja sisarusten kanssa” Soveltava laskettelu perheen yhteisenä harrastuksena ja sen merkitys erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen perheelleen. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Kuntoutus. Approbaturin seminaarityö. 19.10.2005

TIIVISTELMÄ

Tässä seminaarityössä tarkasteltiin perheen yhteisen lasketteluharrastuksen merkitystä erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen perheelleen. Seminaarityössä tutkittiin sitä, mitä fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia merkityksiä perheet nostavat esiin vammaislaskettelusta. Lisäksi arviointinäkökulman mukaisesti selvitettiin, miten nykyinen tarjonta vastaa kyselyyn osallistuneiden perheiden vammaislasketteluun tarpeisiin.

Aineistona seminaarityössä käytettiin viiden vammaislaskettelu harrastavan perheen sähköpostikyselyllä saatuja vastauksia.

Seminaarityössä tullaan siihen tulokseen, että kyselyyn osallistuneiden perheiden nostamat merkitykset perheen yhteisestä lasketteluharrastuksesta ovat hyvin samanlaisia. Fyysiset merkitykset ovat perheiden mielestä muun muassa erityistä tukea tarvitsevan lapsen motoriikan kehittyminen ja uuden vauhdikkaan liikuntamuodon löytyminen. Puolestaan psyykkisissä merkityksissä korostuivat vauhti, elämykset sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen onnistumisen kokemukset. Lisäksi yhdessä olo ja yhdessä tekeminen olivat perheiden nostamia sosiaalisia merkityksiä.

Seminaarityön mukaan kyselyyn osallistuneiden perheiden mielestä nykyinen vammaislaskettelu tarjonta ei vastaa kaikilta osilta perheiden odotuksia ja tarpeita, vaikka heidän kokemuksensa harrastuksesta ovatkin myönteisiä.

ASIASANAT

elämys, erityistä tukea tarvitseva lapsi, harrastus, kokemus, perhe, soveltava laskettelu, vammaislaskettelu

SISÄLLYS

<u>1 JOHDANTO</u>	3
<u>2 VAMMAISLASKETTELU SUOMESSA</u>	4
<u>2.1 Pystylaskettelu ja kelkkalaskettelu</u>	6
<u>2.2 Alppihiihdon soveltaminen eri vamma ryhmille</u>	7
<u>2.3 Soveltava laskettelu erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutuksen tukena</u>	8
<u>3 EKO KULTTUURINEN NÄKÖKULMA SOVELTAVASSA LASKETTELU HARRASTUKSESSA</u>	8
<u>4 LIIKUNTA, ELÄMYKSET JA OMAKOHTAINEN KOKEMUS</u>	9
<u>5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT</u>	10
<u>5.1 Tutkimuksen taustaa</u>	10
<u>5.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset</u>	11
<u>6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYYSI</u>	12
<u>7 TUTKIMUSTULOKSET</u>	14
<u>7.1 Tutkimukseen osallistuneiden perheiden taustaa</u>	14
<u>7.2 Perheiden kokemukset vammaislaskettelusta</u>	15
<u>7.3 Perheiden toiveet vammaislaskettelumahdollisuuksien parantamiseksi</u>	18
<u>8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA</u>	18
<u>9 LÄHTEET</u>	20
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kiinnostus soveltavaan liikuntaan eri muodoissa on kasvanut yhteiskunnassamme viime vuosina. Jokaisella on oikeus nauttia liikunnan riemuista. Joskus osallistuminen edellyttää lajin soveltamista harrastajalle sopivaksi. Soveltaminen on erityisen tärkeää silloin, kun kyse on erityisen tuen tarpeessa olevista henkilöistä (Huovinen 2003, 11). Kuitenkin ”vauhdin tunne kehossa, poskia pyyhkivä viima ja laskemisen ilo ovat yhteisiä kaikille laskettelijoille” (Tero 2003, 20) ja rinteessä kaikki ovat tasavertaisia (Louhivirta & Tero 2003, 45).

Laskettelu on nopea nykyaikaiseen elämäntapaan sopiva ulkoilulaji, joka sisältää liikunnan lisäksi myös runsaasti sosiaalista yhdessäoloa esimerkiksi perheen ja ikätovereiden kanssa (Kilponen, Kataja, Lindblom & Tarvasaho 1995, 119). Seminaarityöni näkökulmaksi muotoutui perheen yhteisen soveltavan lasketteluharrastuksen merkitys erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen perheelleen. Aiheeseen päädyin oman mielenkiinnon ja harrastuneisuuteni vuoksi. Tuon esiin myös elämyksen ja omakohtaisen kokemuksen merkityksen erityistä tukea tarvitsevan lapsen toiminnassa ja kuntoutuksessa.

Kutsun vammaista lasta seminaarityössäni erityistä tukea tarvitseväksi lapseksi, johon sisältyy eri vammaryhmät. Lapsen vamma ei ole tässä työssä keskeinen. Käytän soveltava laskettelu, vammaislaskettelu ja soveltava alppiihito rinnakkaiskäsitteinä ja tarkoitan näillä käsitteillä samaa asiaa. Seminaarityön teoriaosuudessa käsittelen, mitä soveltava alppiihito on ja sen kehittymistä Suomessa. Lisäksi esittelen soveltavan alppiihdon erilaisia laskettelu tapoja. Lopuksi pohdin vaaditun arviointinäkökulman mukaisesti sitä, miten nykyinen tarjonta vastaa perheiden odotuksia ja tarpeita vammaislaskettelusta.

Ekokulttuurisen näkemyksen mukaisesti, erityistä tukea tarvitsevan lapsen kehityksen kannalta on olennaista, että lapsella on mahdollisuus osallistua rajoituksista huolimatta täysipainoisesti perheen arkeen, yhteisiin vapaa-ajan rientoihin ja hauskanpitoon (Määttä 1999, 79). Soveltavan laskattelun avulla erityistä tukea tarvitsevalla lapsella on mahdollisuus olla mukana rinteessä nauttimassa vauhdinhurmasta yhdessä muun perheen kanssa.

Tutkimusaineiston olen kerännyt sähköpostilla lähetetyllä kyselyllä (Liite 2), johon vastasi viisi perhettä. Kyselyn mukana oli saatekirje (Liite 1.).

2 VAMMAISLASKETTELU SUOMESSA

Puhuttaessa vammaislaskettelusta, käytetään rinnakkain eri käsitteitä, kuten soveltava laskettelu ja soveltava alppihiihto, tarkoittaen samaa asiaa. Kirjallisuuden viittauksissa käytetään näitä kaikkia rinnakkaiskäsitteinä. Kun kirjoittaja viittaa ja käyttää jotain näistä käsitteistä, hän tarkoittaa samaa asiaa.

Vammaislaskettelu on kasvanut viime vuosina ja kiinnostus harrastukseen on lisääntynyt. Suomessa Invalidien Urheiluliitto aloitti ensimmäiset kokeiluluonteiset amputoitujen laskettelukurssit vuonna 1983, joista vakiintunut toiminta sai alkunsa (Kilponen ym. 1995, 119). Esimerkiksi ensimmäinen CP-vammaisten lasten laskettelukurssi järjestettiin maassamme vuonna 1983 (Lappalainen 1995, 129). Pitempään vammaisten piirissä laskettelua on harrastettu näkövammaisten ja kuurojen parissa (Kilponen ym. 1995, 119).

Suomen Invalidien Urheiluliitto eli SIU on valtakunnallinen liikunta- ja urheilujärjestö liikuntavammaisille, jonka alaisuudessa toimii esimerkiksi liikunta- ja monivammaisten lasten ja heidän perheidensä liikuntaohjelma Futuuriklubi. Futuuriklubin puitteissa SIU:ssa toteutetaan lasten ja perheiden tapahtumia, liikuntaneuvontaa, paikallista liikuntakerhotoimintaa ja monipuolisia liikuntaleirejä. (<http://www.siu.fi/index.htm>.)

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry käynnisti vuonna 1998 Malike – projektin: erityistä tukea tarvitsevan lapsen kanssa matkalla, liikkeellä, keskellä elämää meloen, hiihtäen, vaeltaen, pyöräillen, uiden... Hanke jatkuu edelleen. Hankkeessa etsitään keinoja ja välineitä, joiden avulla erityistä tukea tarvitseva lapsi ja hänen perheensä voivat harrastaa ja liikkua yhdessä. (<http://www.kvtl.fi/malike/mmalike.htm>; Palsio 2002, 157) Tavoitteena on, että vanhemmat hoksaavat mihin kaikkeen erityistä tukea tarvitsevan lapsen voi ottaa mukaan. Kun löytyy yhteistä ja kaikkien perheenjäsenten mielestä kivaa tekemistä, koko perhe jaksaa paremmin. Usein tällainen toiminta tulee ulottuville erilaisten toimintavälineiden muodossa. (Määttä 1999, 125–126)

Malike – hankkeessa esteet on haluttu nähdä haasteina ja muuntaa ongelmat ratkaisuksi. Konkreettisesti Malike kerää ideoita toiminta- ja harrastusvälineistä erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmilta, työntekijöiltä, suunnittelijoilta ja laitevalmistajilta sekä jakaa ideoita eteenpäin. Yksi Maliken keskeinen toimintamuoto on juuri toimintavälineiden vuokraaminen. Malikella on tällä hetkellä kolme toimintavälinevuokraamoja, josta muun muassa erilaisia soveltavaan lasketteluun sopivia välineitä esim. kelkkoja, voi vuokrata. Malike järjestää myös erilaisia toimintapajoja, seminaareja ja tapahtumia erityistä tukea tarvitsevan lapsen liikkumisesta. (<http://www.kvtl.fi/malike/mmalike.htm>; Määttä 1999, 126; Palsio 2002, 157)

SIU:n alppihiihdonopettajat kouluttavat vuosittain eri hiihtokoulujen opettajia myös erityistä tukea tarvitsevien laskijoiden ohjaukseen (Kilponen ym. 1995, 119). Suomen hiihdonopettajat ry järjestää hiihdonopettajille muun muassa soveltavan alppihiihdon taitomoduulia, jossa paneudutaan erityisryhmien tarpeisiin ja heidän ohjaamiseen. Taitomoduulin tarkoituksena on osoittaa, että alppihiihto eri muodoissaan soveltuu kaikille ja antaa valmiuksia vaikeavammaisenkin asiakkaan kohtaamiseen. (<http://www.hiihdonopettajat.com/kurssiesittely.htm>)

Vammaisten laskettelussa tarvitsemien apuvälineiden saatavuuden parantuminen ja välineiden kehittyminen ovat lisänneet laskettelun suosiota vammaisten keskuudessa. Harrastuksen leviämisen ainoa esteenä on välineiden suhteellisen kallis hankintahinta (Kilponen ym. 1995, 119), mutta nykyisin on myös mahdollista vuokrata välineitä, esimerkiksi kelkkoja, ainakin isompien hiihtokeskusten välinevuokraamoista tai erillisistä Maliken toimintavälinevuokraamoista. (<http://www.kvtl.fi/malike/mmalike.htm>).

2.1 Pystylaskettelu ja kelkkalaskettelu

Pystylaskettelussa henkilö laskee pystyasennossa yhdellä tai kahdella suksella. Pystylasketteluun voivat harrastaa kaikki, joilla ei ole esteitä seisoma-asennolle. Pystylasketteluun riittää, että laskija pystyy varaamaan jaloillaan, vaikka seisominen itsenäisesti ei onnistuisikaan. (Tero & Louhivirta 2004, 3; Louhivirta & Tero 2003, 45) Pystylaskettelussa sukset antavat laajan tukipinnan, monet tukevat seisomista ja tasapainoa tuetaan sauvoilla tai pitkillä tukisuksilla. Perinteisten välineiden lisäksi voidaan käyttää erilaisia apuvälineitä, kuten kärkipidikkeitä, apuliinoja tai avustussauvaa ja erilaisia tukikehikoita. (Tero & Louhivirta 2004, 9; Louhivirta & Tero 2003, 58; Mälkiä & Rintala 2002, 326)

Kelkkalaskettelulla puolestaan tarkoitetaan istuma-asennossa tapahtuvaa laskettelua laskettelukelkalla, käyttäen tukisuksia tai ilman niitä (Tero & Louhivirta 2004, 3). Kelkkalasketteluun kelkat koostuvat kolmesta pääosasta: kuppimainen istuin, runko ja sukset/sukset. Suksien määrä määrittää kelkan tyyppin, joita ovat yksisuksinen monoski, kaksisuksinen dual- ja biski sekä nelisuksinen skicart. Mono-, dual- ja biski ovat eniten käytettyjä. (Tero & Louhivirta 2004, 29; Louhivirta & Tero 2003, 73)

Biski kelkalla on helpointa aloittaa kelkkalaskettelu, jolla käänös onnistuu vähäisillä vartalon liikkeillä. Kelkassa on painopiste alhaalla, mikä vähentää kaatumisen pelkoa ja ylösnousemi-

nen on helpompaa. Myös monipistevoiden ansiosta ylävartalolle saadaan hyvä tuki. (Louhivirta & Tero 2003, 75; Tero & Louhivirta 2004, 30)

Monoski on puolestaan laskettelukelkoista vaativin ja vastaa parhaiten alppiihitoa, sillä kelkan rakenne mahdollistaa täydellisesti kanttauksen, kuormituksen ja kevennyksen soveltuen kaikkiin rinteisiin ja olosuhteisiin. Monoskita suositellaan laskettelijoille, joka tähtää itsenäiseen toimintaan rinteessä. Se soveltuu parhaiten laskijoille, joilla on hyvä ylävartalon sekä kärsien hallinta. (Louhivirta & Tero 2003, 75–76; Tero & Louhivirta 2004, 31)

Dualski on kaksisuksinen monoski, jossa tasapainon saavuttaminen laskiessa ja kelkkaan siirtäessä on kahden suksen ansiosta helpompaa monoskihin verrattuna (Louhivirta & Tero 2003, 76; Tero & Louhivirta 2004, 32).

2.2 Alppiihdon soveltaminen eri vammaryhmille

Alppiihito eri muodoissaan soveltuu kaikille. Jokaiselle lajista kiinnostuneelle on mahdollista löytää hänelle soveltuva laskettelutapa. (Tero & Louhivirta 2004, 3) Erilaisuus ei estä osallistumasta liikuntaan, jos apuvälineet ovat sopivat (Palsio 2002, 146). Esimerkiksi liikuntavammaisille lapsille on kehitelty monia toimivia ratkaisuja sekä pystylasketteluun että kelkan kanssa laskemiseen. Parhaimmillaan välineet antavat lapselle mahdollisuuden päästä liikkeeseen ja jopa ohjaamaan omaa liikkumistaan (Tero 2003, 20). Kuten Tero (mt. 20) on sanonut kirjoituksissaan, ” Vauhdin tunne kehossa, poskia pyyhkivä viima ja laskemisen ilo ovat yhteisiä kaikille laskijoille”.

Esimerkiksi liikuntavammaiselle lapselle laskettelu, vaikka hän istuisikin kelkassa, on yhtä suuri fyysinen ponnistus kuin vammattomalle. Lapsi voi osallistua ohjaamiseen pienilläkin painonsiirroilla tai esimerkiksi ojentamalla käsiään tai päätään kääntämällä käännöksen suuntaan. (Tero 2003, 20)

Elämylaskettelusta puhutaan Louhivirran & Teron (2003, 85) mukaan silloin, kun laskija on vaikeasti vammaisen ja hänen mahdollisuutensa osallistua kelkan itsenäiseen ohjaukseen ovat vähäiset. Tällöin avustaja vastaa pääsääntöisesti kelkan ohjauksesta. Laskijaa nauttii liikkeestä, vauhdista ja osallistumisesta. Erityisesti lasketteluharrastaville perheille on tärkeää, että kaikki perheenjäsenet voivat olla harrastuksessa mukana.

Elämyslaskettelu kehittää kehonhallintaa ja koordinaatiokykyä sekä hahmottamis- ja etäisyyden arviointikykyä. Keskeistä on löytää laskijalle miellyttävä ja turvallinen asento. Hyvän asennon löytämiseksi voidaan käyttää erilaisia tukiratkaisuja, kuten päänhallintaa tukevia kaulureita tai niskatukija, vartalon mukaan muovautuvia tyhjiötyynyjä sekä tarravöitä. Tukeva laskijan kiinnitys kelkkaan mahdollistaa osallistumisen kelkan ohjaukseen. (Louhivirta & Tero 2003, 85–86)

2.3 Soveltava laskettelu erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutuksen tukena

Erityisryhmiin kuuluvat henkilöt hyötyvät säännöllisestä liikunnan harjoittamisesta todennäköisesti jokainen vähän eri tavalla. Eri tutkimusten mukaan liikunnalla on tärkeä ja oleellinen merkitys lapsen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle kehittymiselle. (Rintala & Mälkiä 2000, 159; Mälkiä & Rintala 2002, 6) Liikunta liittyy kaikkiin kuntoutuksen – lääkinällisen, sosiaalisen, kasvatuksellisen tai ammatillisen – alueisiin (Mälkiä & Rintala 2002, 6) Esimerkiksi näkövammaiselle lapselle lasketteluun avulla voidaan kehittää liikunnallisia perusvalmiuksia ja fyysisiä taitoja. Sen avulla tuetaan lapsen kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä luodaan sosiaalisia suhteita. (Kuukkanen 1995, 133)

Kuntoutuksen tukena voidaan käyttää myös lasketteluterapiaa, jota ohjaavat yhteistyössä hiihdonopettaja ja vammaislasketteluun perehtynyt fysioterapeutti. Lasketteluterapia soveltuu muun muassa CP-vammaisille lapsille. Lasketteluterapiasta saatu hyöty on kokonaisvaltaista. Siinä tavoitteet ovat samankaltaisia kuin fysioterapiassa. Lasketteluterapian tavoitteena on tukea CP-vammaista lasta saavuttamaan hänelle optimaalinen liikkumis- ja toimintakyky, tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. Lisäksi lasketteluterapia tukee itsetuntoa, tasavertaisuutta ja itsenäisyyttä. Se lisää myös sosiaalisia kontakteja ja auttaa uuteen harrastukseen. Lasketteluterapia tarjoaa vaihtoehdon perinteiselle fysioterapialle mielekkään tekemisen, innostavan ympäristön ja ryhmässä tekemisen parissa, jolloin motivaatiokin kohoaa. Lasketteluterapian toteutuksessa käytetään fysioterapian keinoja ja se sisältää skijumpan, alkuveryttelyn ja lajiharjoittelun rinteessä. (Louhivirta & Tero 2003, 68)

3 EKOKULTTUURINEN NÄKÖKULMA SOVELTAVASSA LASKETTELU HARRASTUKSESSA

Kun lapsen kehityksessä huomataan jotain poikkeavaa, usein koko perhe joutuu muuttamaan päivittäisiä toimintatapojaan ja mukautumaan lapsen asettamiin vaatimuksiin (Määttä 1999, 81; Tero & Huovinen 2003, 146). Tämä koettelee paitsi vanhempia ja sisaruksien jaksamista, myös perheen mahdollisuuksia osallistua erilaisiin harrastuksiin (Tero & Huovinen 2003, 146).

Teron & Huovisen (2003, 146–147) mukaan ekokulttuurisesta lähtökohdasta soveltavan talvi-liikunnan tavoitteena on perheiden yhteisen harrastustoiminnan tukeminen heidän omilla ehdoillaan. Erityisliikunnan ja perheen näkökulmasta vammaisen lapsen syntymä tai lapsen sairastuminen/vammautuminen voi olla perheen yhteisen liikuntaharrastuksen alku (Palsio 2002, 156). Kehityksessään poikkeavan lapsen vanhemmat tarvitsevat usein rohkaisua lapsen taitojen harjaannuttamisessa (Tero & Huovinen 2003, 147) ja etenkin isiä tulee rohkaista ja kannustaa tekemään lapsen kanssa juuri niitä asioita, joihin heidän luonnollinen taipumuksensa heitä vetää (Palsio 2002, 156).

Arkipäivän erilaiset toiminta- ja vuorovaikutustilanteet tarjoavat lapselle tärkeän kasvualustan paitsi kotona myös muissa toimintaympäristöissä. Päivittäisissä rutiineissa lapsi oppii ja kehittyy jäljittelemällä, osallistumalla ja kokeilemalla. (Määttä 1999, 79; Määttä 1995, 8) Yksittäinen organisoitu kuntoutus tai terapia ei teholtaan pysty vastaamaan sitä vuorovaikutuksen ja haasteiden määrää, mitä jokainen päivä sisältää – edellyttäen, että vammaisen lapsi saa aktiivisesti olla mukana toiminnassa. (Tero & Huovinen 2003, 147)

Määttän (1999) mukaan ekokulttuurisen näkemyksen mukaisesti, erityistä tukea tarvitsevan lapsen kehityksen kannalta on olennaista, että lapsella on tilaisuus osallistua rajoituksista huolimatta täysipainoisesti perheen arkeen, yhteisiin vapaa-ajan harrasteisiin ja hauskanpitoon. Esimerkiksi perheen yhteinen laskettelupäivä järjestetään ekokulttuurisista lähtökohdista ajatellen niin, että koko perheen on mahdollista osallistua toimintaan (Tero & Huovinen 2003, 147).

4 LIIKUNTA, ELÄMYKSET JA OMAKOHTAINEN KOKEMUS

Telaman (2000, 58) mukaan liikunta on ennen kaikkea tärkeä elämää rikastuttava elämysten ja kokemusten lähde ja sillä on merkitystä henkilön mielentilaan. Elämyksen perusteet löytyvät

yksilöstä itsestään, muista yksilöistä, itse toiminnasta eli liikunnasta ja toimintaympäristöstä. Liikunnan ainutkertaisuus suhteessa muihin harrastuksiin nähden, on erityisesti lapsilla ja nuorilla siinä, että liikunnassa saadaan kokemuksia ja elämyksiä omasta kehosta ja sen toiminnasta. Elämykset voidaan jakaa pätevyyselämyksiin ja muihin, lähinnä emotionaalisiin elämyksiin. Pätevyys-elämykset nähdään liittyviksi osaamiseen ja oppimiseen, joissa yksilö kokee joko toimintaan, toisiin yksilöihin tai ympäristöön liittyvän haasteen. Pätevyyskykyjen kannalta on tärkeää, että haasteiden vaikeusaste on sopuinnossa yksilön kykyihin ja erityisesti koettuun pätevyYTEEN.

Telema näkee muita elämyksen lähteitä olevan muun muassa toimintaan liittyvä arvaamattomuus ja jännitys, vuorovaikutukseen liittyvä sosiaalinen kokemus, ruumissa koettu virkistykseen ja hyväolon tunne tai esteettisyys, mikä voi liittyä itse toimintaan tai ympäristöön. Ympäristökijöistä luonto on myös merkityksellinen elämysten lähde. (Talema 1999; 2000, 58) Puhuessamme hetkellisistä elämyksistä, jotka ovat erityisen voimakkaista, mieleenpainuvia ja merkityksellisiä, käytämme sanaa ”kokemus” ja nämä kokemukset ovat voimakkaita elämyksiä, jotka vahvistavat, joskus myös horjuttavat tai muuttavat kokijan omaa identiteettiä (Kotkavirta 2002, 16).

Matti Telemäen & Steve Bowlesin (2001, 24) mukaan eläminen merkitsee kokemista: toimintaa, ajattelua ja tunteita. Seikkailu- ja elämyspedagogiikan kehittäjä Kurt Hahn on myös todennut tunnuslauseessaan, että ”Rajoituksissa on vahvuutesi” – Your disability is your ability (Telemäki 1998, 13). Eero Kiiski (1998, 109–110) näkee puolestaan elämysten toimivan ärsykeinä, jotka avaavat ajatuksia ja synnyttävät luovia prosesseja. Onnistumisen kokemukset antavat voimavaroja. Omakohtaisen kokemisen ilo sekä yksilöllisen tekemisen ja henkisen ponnistelun yhdistäminen osaksi kokonaisvaltaista osallistumista mahdollistavat henkisen kasvun.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Tutkimuksen taustaa

Työskentelen Ylläksellä hiihdonohjaajana ja juteltuani työkavereiden kanssa, sain idean tehdä

arviointiseminaarityöni soveltavasta alppihiihdosta eli vammaislaskettelusta. Olen pari vuotta sitten ollut mukana demo-tyyppisessä vammaislaskettelupäivässä, josta jäi minulle positiivinen mielikuva. Tulevaisuudessa haluan myös itsekin kouluttautua ja työskennellä soveltavan laskettelen parissa.

Kuten Uusitalo (1991, 57) toteaa, on erityisen tärkeää, että tutkimuskohteen valinta tapahtuu henkilökohtaisen kiinnostuksen ohjailemana. Sellaisen tutkimusaiheen tutkimiseen, josta on henkilökohtaisesti kiinnostunut, on helpompi motivoitua myös vaikeuksien yllättäessä.

”Laskettelu perheen yhteisenä harrastuksena ja sen merkitys erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen perheelleen” on mielestäni aiheena erittäin mielenkiintoinen, jossa voin yhdistää työkokemukseni sosionomina vammaistyöstä ja harrastukseni hiihdon parissa. Julkisuudessaakin aihe on ollut paljon esillä ja aiheesta on esimerkiksi kirjoitettu paljon lehdistössä. Suomen hiihdonopettajat ry on ollut vahvasti mukana kehittämässä että kouluttamassa ohjaajia hiihtokouluihin sekä tuonut esiin vammaislaskettelijoiden mahdollisuuksia laskettelussa. Nykyisin hiihtokouluista löytyy päteviä opettajia ja välineitä myös vammaislaskijoille, joten tartuin haasteeseen perehtyä aiheeseen tarkemmin. Sain kuuden laskettelusta innostuneen perheen yhteystiedot Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n kautta, jossa on erityistä tukea tarvitseva lapsi.

Aiheeseen liittyen on valmistumassa myös erilaisia opinnäytteitä muun muassa pro gradu-tutkimus Tampereen yliopiston sosiaalityönlaitokselta ja opinnäytetyö Rovaniemen ammattikorkeakoulusta, jossa liikunnanohjaajaopiskelija perehtyy soveltavaan lumilautailuun. Valitettavasti heidän työnsä eivät ole vielä valmistuneet, joten niiden hyödyntäminen seminaarityössäni ei onnistunut. Lisäksi Kehitysvammatukiliitto ry:n suunnittelija Susanna Tero on keräämässä materiaalia tekeillä olevien soveltavan alppihiihdon www-sivuille, jonne esimerkiksi erilaisia opinnäytetöitä laitetaan kaikkien asiasta kiinnostuneiden luettavaksi. Myös oma seminaarityöni on tulossa valmistuttuaan näille sivuille.

5.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Aiheen selvittyä, lähdin pohtimaan tutkimusongelmaani. Uusitalon mukaan (1991, 55)

”resurssit ja ongelma on sovitettava yhteen: tiedolliset, taloudelliset, ajankäytölliset ja tekniset resurssit on punnittava ongelman laajuutta vasten ja ongelma rajattava voimavarojen mukaisesti.”

Halusin selvittää seminaarityöni teoriaosuudessa mitä soveltava laskettelu on ja tarkastella soveltavan alppihiihdon kehittymistä Suomessa. Halusin myös perehtyä soveltavan alppihiihdon erilaisiin laskutyyleihin. Lisäksi halusin tietää, mikä merkitys perheen yhteisellä lasketteluharrastuksella on erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen perheelleen.

Näistä muotoutuivat seminaarityöni tutkimuskysymyksiksi seuraavat kysymykset:

- 1. Mitä fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia merkityksiä perheet nostavat esiin vammaislaskettelusta?**
- 2. Miten nykyinen tarjonta vastaa perheiden vammaislaskettelutarpeisiin?**

6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYYSI

Seminaarityöni aineisto kerättiin syyskuussa 2005 sähköpostin välityksellä lähetetyllä kyselyllä, jossa oli mukana saatekirje. Sain Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n kautta kuuden laskettelusta innostuneen perheen yhteystiedot (osoitteen ja puhelinumeron). Soitin jokaiselle perheelle henkilökohtaisesti ja kysyin uudelleen kiinnostusta olla mukana seminaarityöhöni liittyvässä pienimuotoisessa kyselyssä. Selvitin myös puhelimesta lyhyesti tarkemmin seminaarityöni aihetta. Jokainen perhe ilmoitti halukkuutensa mukanaoloon, jolloin sain puhelimeen vastanneen vanhemman sähköpostiosoitteen. Lähetin jokaiselle perheelle erikseen laatimani kyselyn, jolloin yksityisyys säilyi. Lähetin myös sähköpostitse kaksi muistutusviestiä kyselystä, jolloin vastauksia sain yhteensä 5/6 perheeltä. Tietokoneeseen liittyvien teknisten ongelmien vuoksi kävin yhden perheen kanssa lomakkeen kysymykset läpi puhelimitse.

Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä, jossa kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä. Tyypillisiä piirteitä survey-tutkimukselle on se, että tietystä ihmisjoukosta poimitaan otos yksilöitä, joilta kerätään useimmiten suhteellisen pieni aineisto. Tavallisesti käytetään kyselylomaketta tai strukturoitua haastattelua. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2000, 122; Uusitalo 1991, 91) Käytin seminaarityöni aineiston keruussa kyselylomaketta, jossa oli 13 avointa kysymystä (Liite 2.). Kyselylomakkeessa en kysynyt perheeltä erityistä tukea tarvitsevan lapsen vammaa, sillä seminaarityöni näkökulmaan lapsen vammalla ei ole merkitystä. Kyselytutkimus on Hirsjärvi ym. (2000, 182) mukaan tehokas, koska se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä.

Arvioijan tehtävänä on saada aineistosta jonkinlainen kokonaiskuva. Aluksi on tutustuttava käytössä olevaan aineistoon ja pohdittava, miten sitä voisi käyttää saadakseen vastauksia arvi-

ointikysymyksiin. (Robson 2001, 169) Kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiötä (Hirsjärvi ym. 2000, 122). Kun aineisto on koottu, siitä on saatava esiin vastaukset asetettuihin ongelmiin, joka edellyttää aineiston analyysia. Analyysitavat riippuvat aineiston luonteesta. (Uusitalo 1991, 53). Seminaarityössäni aineiston analysoin osittain sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti, vaikka aineisto, joka kerätään surveyyn avulla, käsitellään yleensä kvantitatiivisesti (Hirsjärvi ym. 2000, 180–181). Aineistoni oli pieni, joten ratkaisu oli mahdollinen.

Kvantitatiivisessa aineiston analyysiosuudessa perheiden sanalliset vastaukset olivat varsin helposti numeroiksi muutettavissa. Annoin perheiden vastauksille numerot ja koodasin tiedot SPSS 12.0.1 for Windows-ohjelmaan. Näin sain tilastollisten tietojenkäsittelyohjelman avulla tehtyä tarpeelliset kuviot aineistosta perheiden taustatietojen havainnollistamiseksi. Kvalitatiivisessa aineiston analyysiosuudessa puolestaan vastauksia tarkastelemalla sain aikaa luokituksia, joihin pystyin sijoittamaan useimmat vastaukset. Eli tiivistin aineistosta keskeisiin luokkiin, joissa loin teemoja. Käytin apuna erivärisiä yliviivauskyniä, jolloin sain yhdistettyä teemoihin liittyvät asiat. Tiivistin tulokset ja hyödynsin taulukoita tulosten esittelyssä. Tulosten esittämisessä käytin perheiden vastausten lainauksia tuomaan perheiden näkökulmaa esiin. Kokosin kyselyyn osallistuneiden perheiden vastauksista heidän kokemansa erilaiset merkitykset vammaislaskettelusta yhteen taulukkoon (Liite 3.). Jaottelin merkitykset fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin merkityksiin. Osa perheiden nostamista merkityksistä soveltui useampaan kuin yhteen merkitys-luokkaan.

Seminaarityöhön vaaditun arviointinäkökulman tarkastelun tuon esiin vammaislaskettelun nykyisen tarjonnan vastaamisesta perheiden odotuksiin ja tarpeisiin vammaislaskettelusta. Kuten Aila Järvikoski ja Kristiina Härkäpää (2001, 8–9) toteaa ”Monia teitä kuntoutuksen arviointiin” – kirjan johdannossa, realistisen arviointitutkimuksen keskeisiä kysymyksiä ovat, mikä toimii, kenen kohdalla ja missä olosuhteissa. Palvelujen tarpeen arviointi voi perustua asiantuntijoiden, palveluntuottajien tai palvelujen käyttäjien näkökulman arviointiin. Käytin seminaarityössäni palvelujen käyttäjien näkökulman arviointia. Näin ollen sain asiantuntevan määritelmän palvelun tarpeesta juuri palvelun käyttäjiltä (Susanna Nuoko-Juvonen 2001, 99) eli vammaislaskettelua harrastavilta perheiltä. Asiakkaiden eli vammaislaskettelupalveluita käyttävien perheiden näkökulmissa, on aina mukana asiantuntemusten lisäksi tunteet ja kokemukset arkisesta elämästä (mt. 99–100).

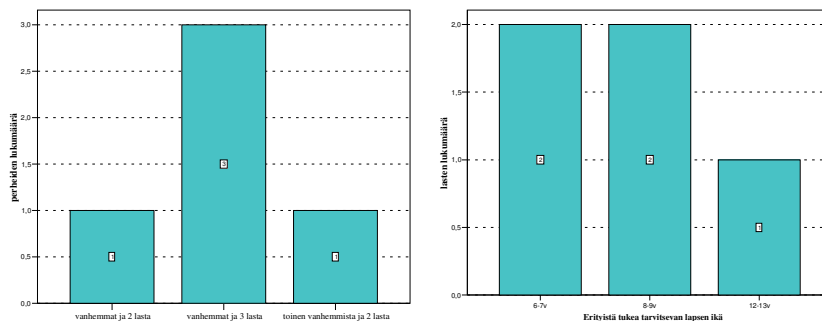
Robsonin (2001, 23–24) mukaan toteutuakseen arviointi vaatii kekseliäisyyttä, harkintaa, herkkyyttä, tahdikkuutta ja rehellisyyttä. Yhteistyö erityyppistä erikoisosaamista omaavien henkilöiden kanssa parantaa arviointia. Tein yhteistyötä Kehitysvamma tukiliitto ry:n suunnittelijan kanssa aiheen näkökulmaa miettiessäni. Hyvin harkittu tutkimusasetelma ja havain-
toaineiston kerääminen, analyysi ja tulkinta ovat vaatimuksena korkealaatuiselle arvioinnille. Arvioinnin ja tutkimuksen eräs selkeä ero on se, että arvio pitää sisällään ajatuksen arvon määrittämisestä. Arvioinnilla on myös lyhyt historia. (mt. 2001, 25–26)

Arvioinnin todennäköiseksi tarkoitukseksi Robson esittää (2001, 27) seuraavaa: arviointi selvittää, vastataanko asiakkaiden tarpeisiin, miten palvelua voi parantaa, palvelujen vaikutusta, miten palvelu toimii ja miten tehokasta se on. Arvioinnilta odotetaan, että sen avulla voidaan parantaa löytyneitä epäkohtia.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Tutkimukseen osallistuneiden perheiden taustaa

Seminaarityöni tutkimusjoukko oli viisi perhettä eri puolelta Suomea. Perheisiin kuului kaksi tai kolme lasta ja pääsääntöisesti molemmat vanhemmat. (Kuvio 1.) Erityistä tukea tarvitsevia lapsia oli viisi, sisaruksia kahdeksan ja vanhempia yhdeksän.

Kuvio 1. Kyselyyn osallistuneiden perheiden perheenjäsenet.

Kuvio 2. Kyselyyn osallistuneiden perheiden erityistä tukea tarvitsevien lasten ikäjakaumat.

Erityistä tukea tarvitsevat lapset olivat iältään 6-13-vuotiaita (Kuvio 2.) Heistä 6-7-vuotiaita oli 2/5 lapsesta ja 8-9-vuotiaita 2/5 lapsesta. 1/5 lapsesta oli muita huomattavasti vanhempi. Hän oli 13-vuotias.

Perheiden lasketteluharrastus oli monella vasta alussa. Lasketteluharrastus oli aloitettu 1-4 vuotta sitten. 3/5 perheestä kaikki perheenjäsenet olivat mukana harrastuksessa. 2/5 perheen jompikumpi vanhemmista ei ollut mukana harrastuksessa polvivaivojen vuoksi. 2/5 perheiden äiti, isä tai molemmat vanhemmista olivat harrastaneet laskettelua nuorempana tai ennen lasten syntymää, muut olivat yhtälailla aloittelijoita lastensa tapaan.

Kysyttäessä miten perheet ovat kokeneet harrastuksen pariin tulemisen, vastaukset olivat hyvin myönteisiä.

”Helpoksi, kun on ollut hyviä innoittajia...”

”Mukavasti on onnistunut.”

”Lapset ovat tykänneet laskettelusta tosi paljon. Olemme yllättyneet positiivisesti siitä, erityislapsemme on pärjännyt rinteessä suksien kanssa...”

Kysymykseen eri järjestöjen tai muiden tahojen vaikutuksesta perheen yhteisen lasketteluharrastuksen aloittamisessa, erityisesti Maliken rooli nousi keskeiseksi jokaisen perheen kohdalla.

”Maliken ansiosta olemme uskaltaneet kokeilla eri lajeja, koska heillä on ratkaisuja erityislasten harrastusmahdollisuuksiin. Ilman Maliken toimintaa emme olisi uskaltaneet tähän harrastukseen lähteä.”

”Malike lainasi Ylläksen kurssilla apuvälineitä käyttöömmme ja opasti miten toimia kuopuksen kanssa mäessä ja hississä.”

”Vammaisen lapsemme kohdalla koulu ja Malike-tapahtumat Messilässä ovat olleet yksi vaikuttava tekijä.”

Perheet ilmoittivat pääsääntöisesti laskettelevan lähirinteissä ja esimerkiksi hiihtolomalla Lapin keskuksissa. Vastauksista esiin tulivat seuraavat hiihtokeskukset: Talma, Messilä, Ruka, Ylläs, Laajavuori. Perheiden rinteessä käynti vaihteli kaksi kertaa viikossa ja kerran kuukaudessa välille.

7.2 Perheiden kokemukset vammaislaskettelusta

Ohjaukseen – välineisiin – järjestelyjen toimivuuteen hiihtokeskuksissa perheiden kokemukset olivat vielä vähäiset, sillä monen perheen lasketteluharrastus oli vasta alkamassa. Moni per-

heistä oli ollut mukana Maliken järjestämällä kurssilla Ylläksellä, josta kokemukset olivat onnistuneita. Myös Rukalla ja Messilässä tiedustelujen mukaan järjestelyiden tulisi olla kohdallaan.

”Ylläs-kurssilla erittäin hyvin. Rukallakin asian osaava hiihdonopettaja ja tavaroiden säilytys onnistui vuokraamon tiloihin jossa palvelu erinomaista meil-le/pojalle. Hissi pojat/tytöt ovat huomioineet meidät kaikkialla.”

”Emme ole ehtineet olla muualla kuin Ylläksellä ja siellä toimi kaikki tosi hyvin.”

”Eipä olla vielä kurssin jälkeen kokeiltu palveluja, mutta tuolla Messilässä pitäisi toimia kyselyjen perusteella.”

Perheiden erityistä tukea tarvitsevista lapsista 3/5 lapsesta laskettelee tavallisilla suksilla ja monoilla. Apuna heillä on aurakärjet (2 lasta) ja ohjausliina (1 lapsi) sekä ”erityislaite monoihin” (1 lapsi). 2/5 lapsesta laskee kelkalla ohjattuna. Yksi lapsista laskettelee monipuolisesti kaikilla välineillä, niin kelkoilla, lumilaudalla että pystylasketteluvälineilläkin. Erityisesti kelkkoja perheiden mukaan on vähän ja niiden vuokraus on usein hankalampaa. Kelkat ovat myös kalliita. Muita välineitä perheiden mukaan on ollut helppo saada.

Kysyttäessä perheiden kokemuksia vammaislaskettelusta, kokemukset olivat pääsääntöisesti hyvin myönteisiä (Taulukko 1.). Kielteisiä kokemuksia oli vain 2/5 perheestä.

Taulukko 1. Perheiden kokemukset vammaislaskettelusta.

myönteinen kokemus	kielteinen kokemus
<ul style="list-style-type: none"> ✓ järjestelyt toimineet hyvin, samoin opetus ✓ koko perhe voi olla mäessä yhtä aikaa ✓ rinteessä pääosa ihmisistä auttaa, kyselee ja neuvoo reittejä ✓ ihmiset juttelevat helposti ✓ hieno, että kaikilla on mahdollisuus kokea vauhdin hurmaa laskettelumäessä ✓ poika on tykännyt ihan älyttömästi ✓ laskettelukeskuksissa on otettu tilanne hyvin huomioon (Talma, Serena, Ylläs) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ehkä ruuhkatilanteet tuntuvat välillä hallitsemattomilta näin vähällä kokemuksella ✓ sesonkiaikana tai muina tiettyinä ajankohtina jonotus hisseihin, jolloin kelkassa tulee lapselle kylmä

Pääsääntöisesti kysymykseen ”Mitä erityistä tukea tarvitseva lapsi on saanut lasketteluharrastuksen kautta”, kommentit olivat vanhempien ajatuksia (Taulukko 2.). Suurin osa lapsista ei puhunut, joten kokemus perustui erityistä tukea tarvitsevan lapsen ilmeisiin ja eleisiin laskettelutilanteessa.

Taulukko 2. Mitä erityistä tukea tarvitseva lapsi on saanut lasketteluharrastuksen kautta?

lapsen kokemus	vanhempien kokemus
<ul style="list-style-type: none"> ✓ yhdessä olo ✓ yhdessä tekeminen ✓ lapsen ilmeistä päätellen: vauhdin hurma ja riemu ✓ välillä lapsi ohjaa kelkkaa painollaan haluamaansa suuntaan ✓ lapsi nauttii kovasti hissistä ✓ tykkää harrastuksesta ✓ lapsi ei pistä vastaan kun lähdetään laskettelemaan ✓ rohkeus kasvanut 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yhdessä olo ✓ yhdessä tekeminen ✓ vauhdin hurma ja riemu yhdessä perheen ja sisarusten kanssa ✓ elämyksiä ✓ vartalon hallinta parantunut ✓ motoriikan kehittyminen (yrittää itse välillä ohjata painollaan kelkkaa haluamaansa suuntaan) ✓ vauhdikas liikkumismuoto ja uusi tapa liikkua ✓ lapsen liikkeelle saaminen, sillä hän on luontaisesti laiska ja liikkumiseen motivoituminen ei meinaa aina onnistua ✓ onnistumisen kokemukset ✓ lapsi pystyy samaan kuin terve veli

”Mikä on parasta perheen yhteisessä lasketteluharrastuksessa”, perheiden vastauksissa painottuivat ”yhdessä olo – yhdessä tekeminen” (5/5 perhettä) sekä ”vauhti – vauhdin hurma” (3/5 perhettä). Yhdistin sekä vanhempien että lasten vastaukset, sillä osa lapsista ei puhunut, joten kokemus perustui vanhempien tekemiin havaintoihin erityistä tukea tarvitsevan lapsen ilmeisiin ja eleisiin laskettelutilanteessa. 1/5 perheestä parasta lasketteluharrastuksessa oli liikunta ja muiden lasten malli erityistä tukea tarvitsevalle lapselle. Sisarusten mielipiteen asiaan toi vain 1/5 perheestä.

”Yhteinen vauhdikas harrastus, jossa poikamme voi olla täydellä panoksella mukana...”

”Kiva kun isosisarukset pääsevät vähän useammin mäkeen, kun ei aina tarvitse etsiä hoitopaikkaa kuopukselle siksi aikaa. Kuopus pääsee osalliseksi sisarusten ja äidin harrastuksesta sekä saa vauhtia elämäänsä.”

”Vauhdin hurma ja riemu yhdessä koko perheen ja sisarusten kanssa.”

”Yhdessä olo ja erilainen ympäristö normaaliin kotioloihin verrattuna. Liikunta ja muiden lasten malli pojallemme.”

7.3 Perheiden toiveet vammaislaskettelumahdollisuuksien parantamiseksi

Kysyttäessä perheiden toiveita vammaislaskettelu mahdollisuuksien parantamiseksi, vastaukset olivat samansuuntaisia kaikilla viidellä perheellä. Toiveissa painottuivat

”lasketteluvälineiden – apuvälineiden – kelkkojen vuokrausmahdollisuuden lisääminen mahdollisimman moneen laskettelukeskukseen” (4/5 perhettä) sekä ”tapahtumien – kurssien – leirien järjestäminen useammin, joissa opetusta ja koulutusta eri välineisiin” (4/5 perhettä). ”Mainostuksen” lisäämisen toi esiin 2/5 perheestä.

”Eri laskettelukeskuksiin välineitä tai sitten useampaan paikkaan vuokrausmahdollisuus. Lisää kursseja ja leirejä, tapahtumia vammaisperheille, jotta he saavat rohkeutta siihen että uskaltavat lasketteluressulle lähteä ilman erityishenkilöä. Siis pärjätään omalla porukalla ja saadaan vammaisellekin lapselle se laskettelu riemu ja nautinto ja ennen kaikkea onnistumisen tunne. Tämä olisi mielestäni tärkeä asia ja se varmasti yhdistäisi perheitä, koska silloin koko perhe voisi harrastaa samaa lajia.”

”Kelkkoja ym. apuvälineitä mahdollisimman moniin hiihtokeskuksiin. Lisää kursseja ja niiden mainostusta, jotta yhä useampi perhe voisi harrastaa laskettelua yhdessä.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Jokaisella lapsella on oikeus kokemuksiin, vauhtiin, iloihin ja riemuihin yhdessä muun perheen kanssa. Soveltavan lasketteluavulla erityistä tukea tarvitsevalla lapsella on mahdollisuus olla mukana rinteessä nauttimassa vauhdinhurmasta. Mielestäni laskettelussa tärkeimmän tavoitteen tuleekin olla elämykset, riemu ja onnistumisen kokeminen. Onnistumisen ilo johdattaa uusia tavoitteita kohti, jolloin myös niissä onnistuminen mahdollistaa uusien asioiden opetteluun.

Kyselyyn osallistuneiden perheiden esiin nostamat fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset merkitykset vammaislaskettelusta olivat myönteisiä (Liite 3.). Monelle perheelle lasketteluharrastus oli vasta aluillaan. Heidän vastauksistaan tuli esiin aito ilo yhteisen harrastuksen löytymisestä, jossa myös erityistä tukea tarvitseva lapsi voi osallistua tasavertaisena vanhempien ja sisarus-ten kanssa harrastukseen. Perheiden mielestä erityistä tukea tarvitseva lapsi on saanut lasket- teluharrastuksen kautta elämyksiä ja vauhdin hurmaa ja voi todeta, että he nauttivat siitä. Per- heen yhdessä olo ja yhdessä tekeminen nousivat esiin vastauksista vahvasti ja sitä myös ar- vostettiin. Tämä oli myös odotettavissa, sillä usein erityistä tukea tarvitseva lapsi on joutunut jäämään valitettavasti yhteisen tekemisen ulkopuolelle, esimerkiksi siksi, että hänen osallis- tumisen mahdollistavia välineitä ei ole ollut. Nykyisin muun muassa Maliken kehittämät ja tarjoamat apuvälineet ovat perheiden saatavilla ja he myös tukevat ja rohkaisevat perheitä ko- keilemaan ja osallistumaan erilaisiin toimintoihin erityistä tukea tarvitsevan lapsen kanssa. Mielestäni juuri tuella ja rohkaisulla on suuri merkitys perheille, jolloin he uskaltavat am- matti-ihmisen ohjauksessa kokeilemaan erilaisia apuvälineitä ja tästä saavat kimmokkeen uu- den perheen yhteisen harrastuksen aloittamiseen.

Vaikka nykyinen vammaislaskettelutarjonta ei aivan vastaa perheiden odotuksia ja tarpeita, heidän kokemuksensa perheen yhteisestä lasketteluharrastuksesta ovat myönteisiä. Tutkimuk- sen mukaan perheiden toiveissa vammaislasketteluun mahdollisuuksien parantamiseksi koros- tuivat lasketteluvälineiden, apuvälineiden ja kelkkojen vuokrausmahdollisuuksien lisääminen laskettelukeskuksiin. Lisäksi perheet toivoivat lisää erilaisia kursseja ja tapahtumia, joissa oli- si opetusta ja koulutusta eri lasketteluvälineisiin. Onneksi monet hiihtokoulut ovat hankkineet tai harkitsevat hankkivansa, esimerkiksi yhteistyössä lähellä olevan toisen hiihtokoulun kanssa yhteisen kelkan kelkkalasketteluun, jolloin yhteishankinnalla saadaan hankintakuluja jaettua. Myös hiihtokoulut järjestävät erityistä tukea tarvitsevien lasten perheille erilaisia laskettelu- teemapäiviä, jolloin tarjonta vammaislaskettelusta kasvaa Maliken järjestäminen kurssien ja tapahtumien lisäksi.

Jatkossa olisi mielekästä tutkia aihetta myös hiihdonopettajan näkökulmasta ja tarkastella hei- dän kokemuksiaan soveltavasta laskettelusta. Myös syvällisempi ja yksityiskohtaisempi tar- kastelu yhteisen soveltavan lasketteluharrastuksen merkityksistä erityistä tukea tarvitsevalle lapsella ja hänen perheelleen olisi kiintoisaa. Aihetta voisi myös rajata käsittelemään esimer- kiksi sosiaalisia merkityksiä. Soveltava laskettelu on aiheena kiinnostava ja haluan tulevai-

suudessa tarkastella aihetta tarkemmin ja perehtyä siihen syvemmin. On mahdollista, että teen soveltavasta laskettelusta myös gradun kuntoutuksen pääaineopintoihin.

9 LÄHTEET

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2000. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tammi.

Huovinen, Terhi. 2003. Soveltavan talviliikunnan perusteet. Teoksessa Terhi Huovinen (toim.) Talviliikuntaa kaikille. Soveltavan talviliikunnan käsikirja. Helsinki: Edita. 11–26.

Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina. 2001. Johdanto. Teoksessa Aila Järvikoski, Kristiina Härkäpää & Susanna Nuoko-Juvonen (toim.) Monia teitä kuntoutuksen arviointiin. Tutkimuksia 69/2001. Helsinki: Kuntoutussäätiö. 1–10.

Kiiski, Eero. 1998. Seikkailua elämysten maailmassa. Teoksessa Timo Lehtonen (toim.) Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena. 109–115.

Kilponen, Lassi & Kataja, Jukka & Lindblom, Harri & Tarvasaho, Kari. 1995. Alppihiihto. Teoksessa Esko Mälkiä (toim.) Erityisliikunta II – liikunnan sovellutukset. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 129. Jyväskylä: Gummerus. 119–128.

Kuukkanen, Tiina. 1995. Näkövammaisten laskettelu. Teoksessa Esko Mälkiä (toim.) Erityisliikunta II – liikunnan sovellutukset. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 129. Jyväskylä: Gummerus. 133–135.

Kotkavirta, Jussi. 2002. Kokemuksen ehdot ja hahmot: Kritik der reinen Vernunft ja phänomenologie des Geistes. Teoksessa Kokemus. Leila Haaparanta & Erna Oesch (toim.) Acta Philosophica Tampereensia. Vol. 1. Tampere: Tampere University Press. 15–36.

Lappalainen, Ija. 1995. CP-vammaisten lasketteluopetus. Teoksessa Esko Mälkiä (toim.) Erityisliikunta II – liikunnan sovellutukset. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 129. Jyväskylä: Gummerus. 129–133.

Louhivirta, Lauri & Tero, Susanna. 2003. Alppihiihto. Teoksessa Terhi Huovinen (toim.) Talviliikuntaa kaikille. Soveltavan talviliikunnan käsikirja. Helsinki: Edita. 45–86.

Mälkiä, Esko & Rintala, Pauli. 2002. Johdanto. Teoksessa Esko, Mälkiä & Pauli, Rintala (toim.) Uusi erityisliikunta. Liikunnan sovellukset erityisryhmille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 154. Tampere: Liikuntatieteellinen Seura. 6–11.

Mälkiä, Esko & Rintala, Pauli. 2002. Rinnehihto eli laskettelu. Teoksessa Esko, Mälkiä & Pauli, Rintala (toim.) Uusi erityisliikunta. Liikunnan sovellukset erityisryhmille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 154. Tampere: Liikuntatieteellinen Seura. 317–327.

Määttä, Paula. 1995. Varhaisvuosien erityiskasvatuksen uudet tuulet. Teoksessa Paula Määttä & Eija Männistö (toim.) Perheen merkitys vammaisten lasten varhaiskasvatuksessa. Kasvatustieteen tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 89.. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto 3–11.

Määttä, Paula. 1999. Perhe asiantuntijana: erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: Atena.

Nuoko-Juvonen, Susanna. 2001. Milloin, missä ja kuinka paljon? Palvelujen tarpeen arviointi on välttämätöntä arviointitutkimuksessa. Teoksessa Aila Järvikoski, Kristiina Härkäpää & Susanna Nuoko-Juvonen (toim.) Monia teitä kuntoutuksen arviointiin. Tutkimuksia 69/2001. Helsinki: Kuntoutussäätiö. 97–102.

Palsio, Mikko. 2002. Vaikeavammaiset lapset. Teoksessa Esko Mälkiä & Pauli, Rintala (toim.) Uusi erityisliikunta. Liikunnan sovellukset erityisryhmille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 154. Tampere: Liikuntatieteellinen Seura. 146–157.

Rintala, Pauli & Mälkiä, Esko. 2000. Mikä on liikunnan merkitys vammaisille? Teoksessa Mari Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II: tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Likes. 151–164.

- Robson, Colin. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tampere: Tammi.
- Talema, Risto. 1999. Koululiikunnalla elämysten lähteille. *Liikunta ja tiede* 36 (3), 4–9.
- Talema, Risto. 2000. Kuinka liikunta ja urheilu tukevat kasvua ja sosiaalista kehitystä kouluikässä. Teoksessa Mari Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II: tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Likes. 55–79.
- Telemäki, Matti. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Timo Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena. 11–25.
- Telemäki, Matti & Bowles, Steve. 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö. Osa I. Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksikön julkaisuja. Sarja B, opetusmonisteita ja selosteita 15/2001.
- Tero, Susanna. 2003. Mäki kutsuu laskijaa. Teoksessa Heidi Hölsömäki (toim.) NIKSI – ratkaisuja erityistä tukea tarvitsevien lasten liikkumisessa. Malike – Matkalla, Liikkeellä, Keskeällä elämää. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. 20–25.
- Tero, Susanna & Louhivirta, Lauri. 2004. Soveltavan alppihiihdon taitomodulin opetusmateriaali. Suomen hiihdonopettajat ry.
- Tero, Susanna & Huovinen, Terhi. 2003. Talviretkeily ja elämysliikunta. Teoksessa Terhi Huovinen (toim.) Talviliikuntaa kaikille. Soveltavan talviliikunnan käsikirja. Helsinki: Edita. 145–157.
- Uusitalo, Hannu. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma: johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

<http://www.hiihdonopettajat.com/kurssiesittely.htm>. (Suomen hiihdonopettajien kotisivut. Luettu 21.9.2005.)

<http://www.kvtl.fi/malike/mmalike.htm>. (Malike – Matkalla, liikkeellä, keskellä elämää. Toimintaa ja toimintavälineitä erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille perheineen. Luettu 21.9.2005.)

<http://www.siu.fi/index.htm>. (Suomen Invalidien Urheiluliiton kotisivut. Luettu 21.9.2005.)

Rovaniemellä 11.9.2005

Hei,

Olen Lapin Yliopiston kuntoutuksen toisen vuoden pääaineopiskelija. Teen opintoihin liittyvää seminaarityötä, johon olen valinnut aiheekseni vammaislasketteluun perheen yhteisenä harrastuksena yhteistyössä Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n suunnittelijan Susanna Teron kanssa. Jo näin syksyllä on hyvä virittäytyä talven tuloon ja pohdiskella mitä yhteinen lasketteluharrastus merkitsee teidän perheellenne, niin erityistä tukea tarvitsevalle lapselle, sisaruksille kuin vanhemmillekin.

Vammaislaskettelu aiheena on minulle erityisen mielenkiintoinen, sillä olen itsekin aloitteleva hiihdonohjaaja ja haluan tulevaisuudessa kouluttautua ja työskennellä soveltavan lasketteluun parissa.

Toivon, että kysymykseni herättävät pohdintaa perheessänne ja myös lasten ajatukset tulisivat esiin vastauksistanne. En ole määritellyt kuinka paljon vastaukset edellyttäisivät tilaa, joten käyttäkää juuri teidän vastauksiinne sopiva tila. Vastauksenne käsittelen seminaarityössäni luottamuksellisesti ja nimettöminä. Välitän eteenpäin mahdollisia toiveitanne vammaislasketteluun liittyen.

Odotan vastauksianne sähköpostitse viimeistään **ke 21.9.2005**.

Voitte lähettää vastauksenne liitetiedostoa käyttäen.

Osoite: omakkone@ulapland.fi

Jos teillä on kysyttävää, älä epäröi ottaa yhteyttä.

Kiitos, että olette mukana!

Lämpöistä syksyä ja lunta odotellessa,

Outi Makkonen

Outi Makkonen
sosionomi (amk)
Lapin Yliopisto
Kuntoutus/ YTK
omakkone@ulapland.fi

LIITTEET

Kyselylomake

Kyselylomake

Mikä merkitys perheen yhteisellä lasketteluharrastuksella on erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen perheelleen?

En ole määritellyt kuinka paljon vastaukset edellyttäisivät tilaa, joten käyttäkää juuri teidän vastauksiinne sopiva tila.

Palauttakaa vastauksenne sähköpostitse viimeistään ke 21.9.2005.

Osoite: omakkone@ulapland.fi

1. Ketä perheeseen kuuluu?
2. Minkä ikäinen on perheenne erityistä tukea tarvitseva lapsi? Entä muut lapset?
3. Miten ja milloin olette aloittaneet perheenne lasketteluharrastuksen?
4. Onko koko perhe mukana harrastuksessa? Jos ei niin, miksi?
5. Miten olette kokeneet harrastuksen pariin tulemisen?
6. Mikä on ollut esim. eri järjestöjen tai muiden tahojen rooli harrastuksessanne?
7. Missä pääsääntöisesti laskettelette ja kuinka usein?
8. Miten ohjaus – välineet – järjestelyt ovat toimineet hiihtokeskuksissa?
9. Millä välineillä perheenne erityistä tukea tarvitseva lapsi laskettelee? Onko välineitä helppo saada esim. vuokrattua?
10. Minkälaisia kokemuksia perheellänne on vammaislaskettelusta?
(myönteiset - kielteiset kokemukset)
11. Mitä erityistä tukea tarvitseva lapsi on saanut lasketteluharrastuksen kautta?
(lapsen/nuoren omasta mielestä – vanhempien mielestä)
12. Mikä on parasta perheen yhteisessä lasketteluharrastuksessa?
(lapset – vanhemmat)
13. Mitä toiveita teillä on vammaislaskettelun mahdollisuuksien parantamiseksi?

Kiitos vastauksistanne! ☺

Taulukko 3. Mitä fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia merkityksiä perheet nostavat esiin vammaislas-kettelusta?

fyysiset merkitykset	psyykkiset merkitykset	sosiaaliset merkitykset
<ul style="list-style-type: none"> ✓ järjestelyt (opetus/muut järjestelyt) toimineet hyvin laskettelukeskuksissa ✓ laskettelukeskuksissa on otettu tilanne hyvin huomioon (Talma, Serena, Ylläs) ✓ ehkä ruuhkatilanteet tuntuvat välillä hallitsemattomilta näin vähällä kokemuksella ✓ rinteessä pääosa ihmisistä auttaa, kyselee ja neuvoo reittejä ✓ lapsen motoriaan kehittyminen; välillä lapsi ohjaa kelkkaa painollaan haluamaansa suuntaan ✓ lapsen vartalon hallinta parantunut ✓ vauhdikas liikkumismuoto ja uusi tapa liikkua ✓ lapsen liikkeelle saaminen, sillä hän on luontaisesti laiska ja liikkumiseen motivoituminen ei aina meinaa onnistua ✓ kielteisiä on sesonkiaikana tai muina tiettyinä aikoina jonotus hisseihin, jolloin kelkassa tulee kylmä ✓ kun lapsen taidot vielä vähän karttuu, niin todennäköisesti hän pärjää mäessä siinä missä sisaruksetkin ✓ lapsi saa vauhtia elämäänsä ✓ erilainen ympäristö normaaliin kotioloihin verrattuna ✓ liikunta ja muiden lasten malli lapselle ✓ kiva kun isosisarukset pääsevät vähän useammin mäkeen, kun ei aina tarvitse etsiä hoitopaikkaa kuopukselle siksi aikaa 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ hienoa, että kaikilla on mahdollisuus kokea vauhdin hurmaa laskettelumäessä ✓ poika on tykännyt ihan älyttömästi ✓ vauhdin hurma ja riemu ✓ lapsi tykkää harrastuksesta ✓ lapsi ei pistä vastaan kun lähdetään laskettelemaan ✓ lapsen rohkeus kasvanut ✓ vauhdin hurma ja riemu yhdessä perheen ja sisarusten kanssa ✓ elämyksiä ✓ onnistumisen kokemukset ✓ lapsi pystyy samaan kuin terve isovelji ✓ kokemukset myönteisiä ✓ yhteinen vauhdikas harrastus, jossa poika voi olla täydellä panoksella mukana ✓ muiden lasten malli erityistä tukea tarvitsevalle lapselle ✓ lapsen liikkeelle saaminen, sillä hän on luontaisesti laiska ja liikkumiseen motivoituminen ei aina meinaa onnistua 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yhdessä olo ✓ yhdessä tekeminen ✓ koko perhe voi olla mäessä yhtä aikaa ✓ vauhdin hurmaa ja riemua yhdessä koko perheen ja sisarusten kanssa ✓ ihmiset juttelevat helposti ✓ rinteessä pääosa ihmisistä auttaa, kyselee ja neuvoo reittejä ✓ lapsi pääsee osalliseksi sisarusten ja äidin harrastukseen